

7. Ливерова Е. В. Игровой и соревновательный метод физического воспитания. *Спорт в школе*. 2007. № 9 (412). 115 с.
8. Мустаев В. Л. Технология соревновательного метода на уроке физической культуры в начальной школе. Омск: ТГПУ, 2004. 70 с.
9. Бойко Е. Н. Основы организации и содержания игровой и соревновательной деятельности в физическом воспитании учащихся I степени общего среднего образования. *Здоровье учащейся и студенческой молодежи: физической культуры, спорта и туризма на современном этапе : сб. научн.статей*. Минск: РИВШ, 2017. С. 278.

УДК 378.035:796.011.1

СПОРТИВНО-МАСОВА РОБОТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Максимченко В. І.

*09100, Білоцерківський національний аграрний університет, вул. Соборна, 8/1,
м. Біла церква, Україна*

redakciamary@gmail.com

Досліджено проблему виховання в студентів аграрних вищих навчальних закладів ціннісного ставлення до здорового способу життя. Як інструмент вирішення цієї проблеми пропонується використовувати спортивно-масову роботу.

На основі проведеного аналізу доведено, що формування в студентів-аграріїв ціннісного ставлення до здорового способу життя стикається з рядом суттєвих перешкод, до яких належить: впевненість у тому, що власне здоров'я є даністю, яка не потребує розвитку; надмірне намагання сконцентрувати основні зусилля на процесі навчання, а фізична культура розглядається як елемент, що додатково ускладнює навчання; низький рівень обізнаності щодо позитивного впливу занять фізичними вправами на здоров'я; відсутність належного рівня мотивації до занять фізичною культурою, що є наслідком недостатнього інформування про роль спортивно-масової роботи у сільській місцевості.

Обґрунтовано механізм, що здатний зробити спортивно-масову роботу ефективним засобом валеологічного виховання студентів-аграріїв.

Ключові слова: спортивно-масова робота, здоровий спосіб життя, валеологічні цінності, мотивація, фізична культура.

MASS SPORT ACTIVITIES AS A TOOL FOR TRAINING VALEOLOGICAL VALUES IN STUDENTS OF HIGHER AGRICULTURAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Maximchenko V.

09100, Bila Tserkva National Agrarian University, Soborna Square, 8/1, Bila Tserkva, Ukraine

redakciamary@gmail.com

The issue of healthy lifestyle valued attitude education of agricultural higher educational establishments students is investigated. Mass sports activities are suggested to use as a tool for solving this problem.

The mechanism capable of making this form of physical training an effective means of valeological education of agrarian students is grounded.

It is proved that the formation of students' valued attitude to a healthy lifestyle faces a number of significant obstacles including the following:

- students' confidence that their health is a phenomenon taken for granted, that the health does not need any development, their laziness, weak volitional potential, indifference;
- excessive effort to concentrate the main efforts on the learning while considering and physical training as an additional element that complicates learning;

- low awareness of the positive impact of physical activity on health;
- Lack of proper level of motivation for physical training, caused by insufficient informing on the role of mass sports activities in rural areas.

The survey of our first-third year students concerning their attitude to various forms and types of physical training classes reveals that only 24.5% of students attended sport sections and physical training classes. At the same time, it was found out that 65.3% of the respondents who do not go in for sports are willing to attend physical training classes and sport sections.

In this regard, we believe that a system of motivation for physical training activities among students of agrarian educational institutions must be developed to change this situation. Motivation for physical development and motivation for attending physical training classes make dialectical relationship of two levels of values: social and personal. The public values of physical culture include the special knowledge accumulated by mankind, sports technology, sports training techniques, health improvement techniques, best practices of motion activity and sports achievements.

The personal level of mastering the values of physical training is determined by human knowledge in the field of physical improvement, motion skills and abilities, the ability to self-organize a healthy lifestyle, socio-psychological beliefs, orientation towards physical training and sports activities. Of particular importance to the personality is the development of mobilization values of physical training, which help a person to survive in extreme situations, when they really need highly developed motion skills and abilities. Physical training and sports activity contributes to the mobilization of functional, psychological and physical capabilities of the body, requires the urgent mobilization of human functional potential.

Mobilization values of physical training are valeology orientated: self-organization of a healthy lifestyle, ability to withstand the adverse effects of the environment, the need for constant improvement of personal physical conditions. Being a subsystem of a holistic educational process, physical education is also oriented towards the implementation of a modern public order for the training of a healthy specialist capable of organizing and maintaining a healthy lifestyle and enduring significant physical, mental and intellectual stress.

The formation of students' interest in a healthy lifestyle and attitude to health as the most important value for today are the main tasks of the departments of physical culture.

Key words: sports - mass work, healthy lifestyle, valeological values, motivation, physical culture.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Виховання в населення України відповідних мотиваційних і поведінкових характеристик, активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя, створення умов для розвитку масових занять фізичною культурою в процесі повсякденної діяльності, зумовлене нормативно-правовими документами, що регламентують організацію та проведення заходів з фізичного виховання [1-3].

Водночас, сьогодні, наша держава не достатньо приділяє уваги розвитку масового фізкультурного руху. Покоління студентів, яке сформувалося в нинішній час, відрізняється низьким рівнем здоров'я і фізичної підготовленості. Попри те, що контингент студентів вищих аграрних закладів є переважно вихідцями із сільської місцевості, з кожним роком зростає число студентів, що займаються в підготовчих і спеціальних медичних групах. Здорових і практично здорових студентів стає все менше. Це зумовлено, насамперед, способом життя сучасної молоді.

У цьому контексті формування здорового способу життя і культури дозвілля студентської молоді має стати однією з важливих сфер діяльності вищих навчальних закладів.

Вирішуючи проблему позитивного і активного ставлення студентів до занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах, багато авторів (Г. В. Безверхня, В. М. Завидівська, Н. Н. Захаріна, Є. А. Кузін, В. М. Лисяк, Т. Ю. Круцевич та ін.) пропонують шляхи організаційного реформування діяльності кафедр фізичного виховання і розробки нових напрямів фізкультурно-спортивної діяльності у вищих навчальних закладах. Водночас аналіз останніх наукових розробок та публікацій засвідчує, що сучасна теорія фізичної культури та валеологія не змогли створити єдиного ефективного механізму виховання ціннісного ставлення до здорового способу життя в студентській молоді. Така сама проблема стосується і студентів вищих аграрних навчальних закладів, які в принципі, осмислюють цю проблему на рівні підсвідомості, але не мають стійких установок на здоровий спосіб життя.

Попри те, що останнім часом різко активізувався інтерес до різних видів спортивно-орієнтованої діяльності, зростає потреба молоді до активних форм відпочинку, в сучасній науково-методичній літературі недостатньо висвітлене питання організації спортивно-масової

роботи як інструмента формування ціннісного відношення студентів до здорового способу життя, не дослідженою ця проблема залишається і стосовно студентів аграрних вищих навчальних закладів. У зв'язку з цим, метою цієї статті є дослідження можливостей спортивно-масової роботи як інструменту виховання в студентів вищих аграрних навчальних закладів валеологічних цінностей.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Нашими дослідженнями встановлено, що участь молоді в різних видах спортивно-орієнтованої діяльності різко активізувалася, що стимулює розвиток не лише традиційних, але й нових видів спорту, які за своїм змістом найбільше відповідають тим цілям, які студенти зазвичай ставлять, займаючись фізкультурною діяльністю [4, с. 43]. Доведено, що в студентів, які систематично займаються фізичною культурою і спортом, виробляється певний стереотип режиму дня, підвищується впевненість поведінки, спостерігається підвищення життєвого тону. Вони переважно товариські, володіють більш високою емоційною стійкістю, енергією та оптимізмом. Серед таких студентів більше наполегливих та рішучих, які вміють повести за собою колектив. Цій групі студентів властиве почуття обов'язку, сумлінності, зібраності. Вони успішно взаємодіють в роботі, що потребує наполегливості та зібраності, серед них частіше зустрічаються лідери [6, 8, 12].

Аналізуючи наукову літературу, виявили, що сьогодні не існує однозначного тлумачення поняття «спортивно-масова робота». Зокрема, Т.Ю. Круцевич вважає, що «спортивно-масова робота – це діяльність щодо залучення максимально можливої кількості людей у спеціалізовані заняття фізичними вправами тренувального характеру, які спрямовані на підготовку до участі в змагальній діяльності і на формування здорового способу життя» [11, с.8-11].

О. В. Салівон зауважує, що систему спортивно-масової роботи утворює масова фізкультурна діяльність людей у межах процесу фізичного виховання і самовиховання для загального фізичного розвитку і оздоровлення, вдосконалення рухових можливостей, поліпшення статури й постави, а також занять для розвитку фізичної рекреації [10, с.119]. У визначенні, запропонованому вченим, основний акцент робиться на «фізкультурних» аспектах спортивно-масової роботи, ігнорується при цьому її загальна соціально-профілактична спрямованість.

Враховуючи, що спортивно-масова робота є однією зі складових компонентів формування фізичної культури студентської молоді, пропаганди і прищеплення навичок здорового способу життя автор доводить, що спортивно-масова робота – це активне проведення масових спортивних заходів задля поліпшення фізичної підготовленості студентів, виявлення сильніших спортсменів та залучення їх до різного роду змагань і успішних виступів у змаганнях різного рангу.

На нашу думку, спортивно-масову роботу необхідно визначати як спеціально організований процес планування та організації спортивно-масових заходів, спрямований на залучення студентської молоді в фізкультурну діяльність та формування у них ціннісної установки на здоровий спосіб життя, розвиток фізичних якостей і психолого-емоційної стійкості. Таке визначення дає можливість розглядати спортивно-масову роботу як глобальну систему управління або точніше керовану педагогічну систему фізичного і фізкультурного виховання, а з іншого боку максимально розширити персональне поле учасників спортивно-масової роботи з урахуванням не лише факторів фізичного розвитку, але й факторів психолого-емоційного розвитку особистості.

Розглядаючи проблему взаємозв'язку між спортивно-масовою роботою і формуванням у студентів ціннісної установки на здоровий спосіб життя, необхідно зазначити, що сама ця цінність перебуває в полі взаємодії з цінностями фізичної культури. Вважаємо, що студент, усвідомивши, що фізична культура є для нього певною цінністю прагне зберегти її, що стає неможливим поза ціннісним відношенням до здорового способу життя, який є інструментом, що забезпечує можливість занять фізичною культурою.

У цьому контексті наголосимо, що за даними наших спостережень формування у студентів аграріїв ціннісного ставлення до здорового способу життя стикається із рядом суттєвих перешкод, до яких належить:

- впевненість у тому, що власне здоров'я є даністю, яка не потребує розвитку, лінощі, слабкий вольовий потенціал, байдужість;
- надмірне намагання сконцентрувати основні зусилля на процесі навчання, а фізична культура розглядається як елемент, що додатково ускладнює навчання;
- низький рівень обізнаності щодо позитивного впливу занять фізичними вправами на здоров'я;
- відсутність належного рівня мотивації до занять фізичною культурою, що є наслідком недостатнього інформування про роль спортивно-масової роботи у сільській місцевості.

Проведене нами опитування студентів I-III курсів щодо їх ставлення до різних форм та видів занять з фізичного виховання засвідчило, що лише 24,5 % студентів відвідували спортивні секції та фізкультурно-оздоровчі заняття. Водночас виявлено, що 65,3% респондентів, що не займаються спортом, хотіли б відвідувати які-небудь фізкультурно-оздоровчі заняття.

У зв'язку з цим вважаємо для зміни цієї ситуації потребує розробки система мотивації до фізичного вдосконалення у студентів аграріїв. Мотивація до фізичного вдосконалення та мотивація до занять фізичною культурою несуть в собі діалектичний взаємозв'язок двох рівнів цінностей: суспільний та особистісний. До суспільних цінностей фізичної культури належать накопичені людством спеціальні знання, спортивну техніку, технології спортивної підготовки, методики оздоровлення, кращі зразки моторної діяльності, спортивні досягнення [5, с.55, 7, с. 425].

Особистісний рівень освоєння цінностей фізичної культури визначається знаннями людини у галузі фізичного вдосконалення, руховими вміннями та навичками, здатністю до самоорганізації здорового способу життя, соціально-психологічними установками, орієнтацією на заняття фізкультурно-спортивною діяльністю. Особливе значення для особистості має освоєння мобілізаційних цінностей фізичної культури. Саме вони допомагають людині вижити в екстремальних ситуаціях, коли їй особливо потрібні високорозвинені рухові якості і здібності. Фізкультурно-спортивна діяльність сприяє мобілізації функціональних, психологічних і фізичних можливостей організму, вимагає термінової мобілізації функціональних сил людини [4, с.16].

Мобілізаційні цінності фізичної культури мають валеологічну спрямованість: самоорганізація здорового способу життя, вміння протистояти несприятливим впливам зовнішнього середовища, потреба в постійному удосконаленні особистих фізичних кондицій.

До цінностей фізичної культури належать накопичені теорією та методикою знання про використання фізичних вправ для ефективного фізичного розвитку людини, формування його статури, підвищення працездатності, психоемоційної стійкості. Враховуючи, що під валеологічним вихованням розуміють вплив на свідомість людини, з метою вироблення соціально-психологічних настанов та активної позиції на дбайливе ставлення людини до власного здоров'я та ведення здорового способу «валеологічну вихованість» ми розглядаємо як наявність цих соціально-психологічних настанов. При цьому виділяють три основні компоненти валеологічної вихованості: когнітивний (знання у формі фактів, уявлень, понять), діловий (уміння та навички) та ціннісний (система ціннісних відношень).

Сучасна система освоєння цінностей фізичної культури і спорту потребує інноваційних підходів та нових педагогічних технологій у розвитку фізичної культури. При цьому потребують кардинальних змін організаційні структури навчальних закладів, що включає високу професійну підготовку викладачів, тренерів, модернізацію навчальних планів та програм тощо. Саме фізичне виховання, як частина спортивно масової роботи має стати її

важливою складовою, а формування у студентів ціннісної орієнтації на здоровий спосіб життя визначає її провідну роль у процесі валеологічного виховання студентів [9, с. 133, 136].

Водночас, сама спортивно-масова робота має більш широкі цілі ніж фізичне виховання – це виховання особистості через культуру за допомогою усвідомлення ціннісного потенціалу фізичної культури і власного здоров'я. Тобто ми розглядаємо спортивно-масову роботу, насамперед, як педагогічний процес спрямований на формування фізичної культури особистості і переконаності у необхідності розглядати здоров'я як безумовну цінність через різні форми діяльності.

Як інструмент спортивно-масової роботи, що дозволяє залучати широкі маси студентської молоді в фізкультурну та культурно-оздоровчу діяльність, ми розглядаємо спортивно-масові заходи. При цьому технологічною підставою спортивно-масової роботи виступають діяльнісний підхід, нове розуміння освітнього підходу, пріоритет емоційного аспекту фізкультурно-спортивних занять, ефект задоволення і успіху. Ми вважаємо, що формування у студентів аграрних ВНЗ установок на здоровий спосіб життя може бути реалізоване через такі напрями спортивно-масової роботи:

- урізноманітнення фізкультурно-масових заходів спортивної та фізкультурної спрямованості та форм спортивних змагань;
- організація і проведення зустрічей з видатними спортсменами, демонстрація особливостей кожного виду спорту та безмежних можливостей людини, що сприятиме формуванню інтересу до спортивної діяльності;
- створення фізкультурно-масових об'єднань, клубів, гуртків спортивної орієнтації, що дасть можливість долучитися до фізкультурного руху всім бажаючим.

Отже, в умовах вищого навчального закладу, масові фізкультурно-спортивні заходи сприятимуть вирішенню широкого кола завдань фізичного виховання, розвитку студентського спорту та впровадженню здорового способу життя. Окрім цього, вони є методом залучення студентів, аспірантів, викладачів і співробітників до фізичної культури і спорту, підвищення рівня їх фізичної підготовленості, виховання корисних рухових навичок і умінь, стимулювання інтересу до подальших занять фізичними вправами і спортом, вирішуючи тим самим проблему формування валеологічних цінностей у студентів.

ВИСНОВКИ

Враховуючи, що сучасна вища освіта трансформується на вимогах створення умов для соціального розвитку майбутнього фахівця, підготовки його до сучасних реалій життя та професійної діяльності, спортивно-масова робота виступає як інструмент виховання у студентів валеологічних цінностей.

Результатом освоєння валеологічних цінностей фізичної культури є самоорганізація здорового способу життя, вміння протистояти несприятливим впливам зовнішнього середовища. Будучи підсистемою цілісного освітнього процесу, фізичне виховання також орієнтоване на виконання сучасного замовлення суспільства з підготовки здорового фахівця, здатного організувати і вести здоровий спосіб життя і переносити значні фізичні, психічні та інтелектуальні навантаження.

Формування у студентів інтересу до здорового способу життя і ставлення до здоров'я як найважливішої цінності сьогодні є основними завданнями кафедр фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту: Указ Президента України від 21.10.2005 № 1505/2005. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004>.
2. Фізичне виховання – здоров'я нації : Цільова комплексна програма від 01.09.1998 № 963а/98. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963a/98>.

3. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 14, ст.80.
4. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти : аспект здоров'язбережувального навчання студентів : монографія. Київ : УБС НБУ, 2012. 402 с.
5. Завидівська Н., Ополонець І. Шляхи оптимізації фізкультурно-спортивної діяльності студентів вищих навчальних закладів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. № 2 (10). С. 50–55.
6. Захаріна Є.А. Критерії оцінки фізичної підготовленості студентської молоді. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : Матеріали ІV Всеукр. наук.-практ. конф., Львів, 2004. С 132–133.
7. Максимчук Б.А. Теоретичні основи валеологічної підготовки студентів у процесі фізичного виховання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. № 29. С 425–428.
8. Раевский Р. Т., Канишевский С. М. Здоровье, здоровый и оздоровительный образ жизни студентов. Київ : Наука і техніка, 2008. 556 с.
9. Сабадаш В.І. Роль вищої школи у формуванні валеологічної культури майбутніх фахівців. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*, ХНТУ, 2014. С. 132–136.
10. Салівон О.В. Підготовка до організації спортивно-масової роботи майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2010. № 1 (6). С. 119–122.
11. Теорія і методика фізичного виховання: в 2 т. Т.1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання / за ред. Т.Ю. Круцевич, Київ : Олімпійська література, 2003. 391 с.
12. Мартыненко А.В., Валентик Ю.В., Полесский В.А. Формирование здорового образа жизни молодежи (медико-социальные аспекты). Москва, 1988. 189с.

УДК 796.011.3-053.:39(477)

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Омельяненко Г. А., Горох О. О.

*69600, Запорізький національний університет, вул. Жуковського 66,
м. Запоріжжя, Україна*

znutmfkit@gmail.com

На основі теоретичного аналізу виявлено, що національне виховання є одним із головних пріоритетів сучасної освіти, його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної культури. Національне виховання в нашій школі спрямовується на залучення учнів до глибинних пластів національної культури і духовності формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. При цьому національне виховання здійснюється на всіх етапах навчання в школі, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість.

Зазначено, що такий стан проблеми вимагає пошуку більш досконалих форм і методів зміцнення здоров'я дітей. Одним з найбільш ефективних шляхів фізичного виховання дітей, до того ж відповідним вікові, є ігрова